

Kas bendro tarp ginklų, narkotikų ir gyvūnų?

Kęstutis Kvietkauskas,
Andrejus Gaidamavičius

„Nepirkite jų gyvybių!“ Ši žinia pasklido per Lietuvą kaip ratilai vandenyje. Prekyba nykstančiomis gyvūnų ir augalų rūšimis susirūpinę tarptautiniai ekspertai lapkričio 21 dieną visoje Lietuvoje pradėjo mokymus, skirtus biologijos mokytojams, aplinkosaugininkams, muitininkams ir policininkams. Dvi savaites trukusių seminarų metu pareigūnai ir pedagogai buvo supažindinami su prekybos nykstančiomis rūšimis apribojimais, buvo galima pamatyti ir net pačiuojuoti draudžiamus importuoti ir eksportuoti gaminius, pagamintus iš nykstančių rūšių. Visi mes tam tikra prasme esame balsuotojai, tik balsuojame pinigais. Jeigu perkame suvenyrus, kailius, odos dirbinius ir kitus daiktus, pagamintus iš nykstančių gyvūnų, vadinasi, mes balsuojame už šių rūšių išnykimą.

Kiek rūšių nyksta?

Pasaulio apsaugos bendrijos (The World Conservation Union) paskelbtame rūšių, kurioms yra iškilusi išnykimo grėsmė, 2004 metų Raudonajame sąrašė nurodoma, kad Pasaulyje 15 589 rūšims yra iškilęs pavojus. Jame jau užregistruotos 784 išnykusios rūšys.

Tikėtina, kad grėsmė yra iškilusi didesniai rūšių skaičiui, kadangi šis nykstančių rūšių skaičius buvo apskaičiuotas atlikus mažiau negu 3% visų (iš 1,9 mln.) pasaulyje aprašytų rūšių tyrimus. Sąrašė nurodoma, jog varliagyviai yra vieni sparčiausiai nykstančių stuburinių. 21% varliagyvių rūšių yra pavojuje, o žinduolių ir paukščių nykstančių rūšių yra mažiau – atitinkamai 10% ir 5%.

Nykimo priežastis – prekyba

Viena iš priežasčių, spartinančių laukinių gyvūnų ir augalų nykimą, yra prekyba gyvūnais ar jų produktais.

1960 metais Afrikos valstybės paprašė pagalbos ir kreipėsi į turtingas šalis su tokiu prašymu: „Mes saugotume nykstančias rūšis, tačiau jūs nepirkite jų iš mūsų“. 1970 metais Jungtinės Tautos pradėjo pirmąsias derybas ir, siekiant apsaugoti nykstančias laukines rūšis, 1973 m. kovo 3. d. Vašingtone buvo pasirašyta Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – santrumpa CITES arba Vašingtono konvencija). Pagrindinė šios konvencijos nuostata – tarptautinė prekyba laukiniais gyvūnais ir augalais neturi grėsti jų išlikimui. Į konvencijos sąrašus įtraukta beveik 10 000 gyvūnų ir 30 000 augalų rūšių.

Konvencijos teksto kūrimas ir pasirašymas vyko kelių dešimčių šalių iniciatyva – ir skurdžiujų (eksportuotojai) ir turtingųjų (vartotojai). Vėliau prie konvencijos jungėsi vis daugiau valstybių. Dabar konvenciją pasirašiusios 169 šalys. Pilnateise CITES šalimi nare Lietuva tapo 2002 m. kovo 9 d. ir buvo 156-oji valstybė ratifikavusi šią konvenciją.

Stabdoma prekyba juodaisiais ikrais

Erškėtinių šeimos žuvims pradėjo grėsti išnykimas dėl prekybos juodaisiais ikrais, todėl CITES konvenciją pasirašiusioms šalims šiais metais juodųjų ikrų neteks eksportuoti. Erškėtinių žuvų ikrų eksportas šiame Kaspijos, Juodosios jūros ir Amūro bei Dunojaus baseinų šalims beveik uždraustas. Tik dviem šalims – Kinijai ir Bulgarijai – paskirta bemaž 6 tonų ikrų kvota. Tai beveik nieko, palyginti su pastaraisiais metais, kai kasmet būdavo paskirstoma po 110-150 t erškėtinių žuvų ikrų kvotų eksportui. Legali pasaulinė šių ikrų rinka iš viso sudarė 100 mln. JAV dolerių.

Nykstančių gyvūnų demonstravimas apribotas

Neretai, siekdamas prisivilioti daugiau lankytojų, kavinės, užkeigos, restoranai voljeruose laiko

ruduosius lokius, lūšis, vilkus, plėšriuosius paukščius. Šių nykstančių gyvūnų viešas demonstravimas komerciniais tikslais yra uždraustas. Taip pat draudžiama tokiose įstaigose demonstruoti jų iškamšas ar kailius, nes tai taip pat pažeidžia CITES konvenciją.

Jeigu abejojate – nepirkite

Neretai iš mūsų tenka pabuvoti užsienio turguose, kur siūloma įsigyti begales suvenyrų. Tačiau jei nežinote iš ko jie pagaminti, geriau nerizikuokite, nes vėliau galite turėti nemalonumų su muitine arba policija. Tarptautinė prekyba dramblio kaulo dirbiniais uždrausta nuo 1990 metų. Dirbinių iš krokodilų bei daugelio gyvačių odos eksportas yra draudžiamas arba būtina gauti leidimus iš anksto. Vėžlių iškamšų, jų kiautų bei dirbinių iš jų (papuošalų, akinių nuo saulės ir kt.) neleidžiama įvežti į Lietuvą. Nepirkite ir koralų ar jų dirbinių. Koraliniai rifai yra labai jautrių ir pasižyminčių didele jūrinių rūšių biologine įvairove ekosistemų dalis. Daugelyje šalių koralų rinkimas bei eksportas yra uždraustas. Turguose, skirtuose turistams, pardavinėjamos papūgos, beždžionės, krokodilai, vėžliai, gyvatės, iguanos ir daug kitokių gyvūnų. Tačiau daugelių jų prekyba yra draudžiama arba reikalingi eksporto leidimai. Į Lietuvą draudžiama įvežti visų rūšių laukinius kaktusus ir kitus sukulentinius augalus, pavyzdžiui, alijošius. Jei jūsų lagamine muitininkai aptiks orchidėjų, cikų ar kaktusų – turėsite bėdų. Rinkti šiuos augalus iš natūralių buveinių yra draudžiama.

Gyvūnų ir augalų prekybos mastai

Kasmet pasaulyje parduodama 25-30 tūkst. primatų, 9-10 mln. orchidėjų (iš jų apie 2 mln. laukinės), 2-5 mln. paukščių (iš jų 500 tūkst. papūgų), 10 mln. vienetų reptilijų odų, 15 mln. vienetų kailių, 7-8 mln. kaktusų, daugiau nei 500 mln. tropinių žuvų, tarp jų ir saugomų konvencijos. Ginklai, narkotikai ir prekyba gamtos vertybėmis yra trys pagrindiniai ekonominiai nusikaltimai, pasaulyje nešantys didžiausią pelną. Pasaulyje neteisėta prekyba gyvosios gamtos vertybėmis yra trečia pagal mastą ekonominis nusikaltimas – po prekybos narkotikais ir ginkalais. Jos apyvarta per metus siekia apie 20 mlrd. JAV dolerių.

Ar mes galime ką pakeisti?

Ekonomistai turi puikų posakį - balsavimas pinigais (Money vote). Tai vartotojų valios reiškinys rinkoje, kai vartotojai laisva valia renka prekes ir paslaugas, už tai mainais atiduodami pinigus ir tokiu būdu nurodydami gamintojams, ką jie turi gaminti.

Pirkdami krokodilo ar pitono odos gaminius, lūpų dažus, kuriuose yra banginio taukų, dramblio kaulo karolių jūs balsuojate už šių nykstančių žvėrių išnykimą. Būkite atsargūs ir balsuokite taip, kad vėliau netektų gailėtis dėl išnykusių rūšių.

Daugiau apie CITES konvenciją sužinosite apsilankę tinklalapyje www.cecilia.lt

A.Gaidamavičius, K.Kvietkauskas. Kas bendro tarp ginklų, narkotikų ir gyvūnų? [CITES] // Žalioji Lietuva. 2006, Nr. 1 (249). P.1,4.